

Avagy az elméltetés, a magyarázat pótolhatja-e a remekék szépségeinek közvetlen hatását?»

Pedig a szép stílt, a szép előadást, melynek oly nagy művésze volt, senki sem becsülte jobban nálánál. Gyűlölte a csak tudós, de alaktalan munkákat és nem egyszer említette, hogy növendékeinek munkáiban szigorúbban bírálja a szerkezetet és kifejezést, mint a tartalmat; iskolai bírálataiban pedig sokat foglalkozott a stílus követelményeivel. Ő maga nagy gonddal fogalmazta műveit: leírás előtt minden mondatot hangosan elmondott, mivel, mint mondotta, ekképp a hibákat könnyebben vesszük észre, s a mondat jó hangzását, sőt azt is kipróbáljuk, vajon természetes lélekzéssel könnyen kiejthető-e, ami szintén fontos posztulatum.

Különösen kitérései, rövid észrevételei s főképp magán társalgása voltak telve értékes dolgokkal, melyeknek a leendő tanár sokszoros hasznát láthatta: józan és üdvös útmutatásokkal az életre.

Mennyi mindent örököltünk tőle ilyenekben! Nem volt elméleti pädagógus; de lebilincselő egyéniségével, éles, mély elméjével, nagy tudásával, ifjú lelkesedésével és közvetlenségével élénk állította, lelkünkbe véste a valódi tanár példaképét.

Művei pedig halála után is végigkísérnek bennünket az oktatás, a nevelés minden fokozatán s az első osztályban épp oly hatalmas nevelő eszközeink, mint a legutolsóban.

Valóban, ha volt magyar író, akit mint pädagógusok mélységes hálával és kegyelettel kísértünk sírjába: Gyulai Pál mindkettőt sokszorosan megérdemelte. És mi, tanítványai, utolsó lehelletünkig áldásainkba foglaljuk fényes emlékét.

Dr. Horváth Gyula.

Érettségi bizonyítványok kölcsönös elismerése.

A német birodalom szövetséges államai közt 1874-ben, illetőleg 1889-ben megegyezés jött létre a kilencosztályú középiskolák érettségi bizonyítványainak kölcsönös elismerésére nézve. Most ezt a megegyezést a következő alakban újították meg:

1. Az érettségi bizonyítványok kölcsönös elismerése csak azokra a teljes középiskolákra vonatkozik, amelyek a következő feltételeknek megfelelnek;

a) A teljes tanfolyam legalább *kilenc évig* tart; az első osztályba rendszeren csak a kilencedik évük betöltése után vegyék fel a tanulókat.

b) Mindhárom fajta középiskola utolsó osztályában általánosan

kötelező tárgy: *a hittan, német, történelem, földismeret, mennyiség-tan és természettan, továbbá*

gimnáziumokban: a latin, görög és francia vagy angol,

reál-gimnáziumokban és reáliskolákban: francia, angol és rajz, azonkívül reáliskolákban a latin.

c) A háromféle középiskolában az egész tanfolyam végén az egyes általánosan kötelező tárgyakból elérendő célok *minimumául lényegileg az 1901. évi porosz középiskolai tantervekből következő célok szolgálnak.*

d) Az oktatást, elkerülhetetlen átmeneti helyettesítésektől tekintve, csakis olyan tanárok teljesítik, akiknek az előttük álló feladatoknak megfelelő szabályszerű képesítésük van.

2. *Intézetváltogatás* esetén a tanulót csak az előbb látogatott intézettől eredő távozási bizonyítvány felmutatása mellett veszik fel, és nem magasabb osztályba, mint amelyre ezen bizonyítvány alapján érett.

A tanulónak nem szabad ilyen változtatással időt nyernie oly értelemben, hogy a tanulás rendes időtartamát megrövidítse. Kivételt e szabály alól csak akkor lehet megengedni, ha a tanuló atyjának szolgálatbeli elhelyezése folytán, vagy hasonló fontos okokból a birodalom olyan részéről, ahol az iskolai év húsvétkor kezdődik, olyanba kerül, ahol ősszel kezdik az iskolai évet; ilyen esetekben, hogy saját hibájukon kívül időt ne veszítsen, az új iskolánál teendő felvételi vizsgálat alapján meg lehet engedni, hogy a következő magasabb osztályba lépjen.

3. *Érettségi bizonyítványt* az egész tanfolyam végén csak *érettségi vizsgálat alapján lehet kapni.*

Erre az érettségi vizsgálatra vonatkozólag a következő alapvető intézkedések állanak:

a) Az *érettségi vizsgálatot* az igazgatóból és az intézet tanárai-ból kormánybiztos vezetése alatt álló bizottság előtt teszik. A kormánybiztos a bizonyítványokat is aláírja.

Megengedhető, hogy az intézet igazgatóját rendeljék ki kormánybiztosul. Ez esetben aláírásánál ezt a külön megbízatást is fel kell tüntetnie.

Azoknál az intézeteknél, amelyeket nemcsak az állam tart fenn, a patronátus, eforatus vagy szkolarchátus egy képviselője is szavazatra jogosult tagja lehet a bizottságnak.

Érettségi vizsgálat alá rendszeren csak a legutolsó évfolyam második felének vége felé állíthatók a tanulók.

b) Az érettségi vizsgálatra bocsátást az intézet tanári karának a vizsgáló-bizottsághoz tartozó tagjai véleménye alapján az állandó

felügyelő hatóság mondja ki, amely egyúttal dönt az olyan folyamodások felett is, amelyek egyik-másik feltétel elengedését kéri.

c) Az érettségi vizsgálat tárgyai mind a háromféle iskolában: német, történelem és mennyiségtan, továbbá

a gimnáziumokban: latin, görög és francia vagy angol,

a reálgimnáziumokban: latin, francia, angol és természettan, reáliskolákban: francia, angol és természettan.

A többi tárgyak nem okvetlenül tárgyai az érettségi vizsgálatnak is.

d) Az érettségi vizsgálat írásbeli és szóbeli részre oszlik. Megengedhetők a szóbeli vizsgálat alól való felmentések.

Az írásbeli vizsgálat a tanárok állandó felügyelete mellett megy végbe és mind a háromféle középiskolánál kiterjeszkedik a németre és mennyiségtanra, továbbá

a gimnáziumokban latinra és görögre,

a reálgimnáziumban latinra és franciára vagy angolra,

a reáliskoláknál franciára és angolra.

Ezekon kívül még más tárgyakból is kívánhatnak az egyes államok írásbeli vizsgálatot.

e) Az érettségi bizonyítvány elismerésének mértékeül az 1c alatt kijelölt célkövetelmények szolgálnak. Emellett kivételképen megengedhető az olyanféle kiegyenlítés, hogy az egy tárgyban való elmaradásnak annál kielégítőbb munka felel meg egy másik tárgyban. Abban a tárgyban azonban, amelyre nézve ezt a kiegyenlítést megengedik, az eredménynek nem szabad azon a mértéken alúl maradnia, amelyet az utolsóelőtti évfolyamba lépéshez megkövetelnek. Nem engedhető meg, hogy az érettségi bizonyítvány elismerésénél tekintetbe vegyék az illető tanuló választotta pályát.

f) Az érettségi bizonyítvány kiadásáról, vagy megtagadásáról való zárótanácskozáson a vizsgáló-bizottság valamennyi tagja jogosult a szavazásra. Szavazatok egyenlősége esetén a kormánybiztos dönt, akinek joga van a vizsgáló-bizottság határozata ellen tiltakozni is; ha ezzel a jogával él, az állandó felügyelő hatóság dönt.

g) Az érettségi bizonyítványnak kiemelkedő helyen tartalmaznia kell annak az intézetnek a megjelölését, amelyben kiállították és fel kell tüntetnie, hogy az érettségről szóló bizonyítvány. Az elején van a vizsgázó teljes neve, születésének helye és ideje, vallása vagy felekezete, továbbá atyjának állása és lakóhelye, úgyszintén az abban az intézetben egyáltalán és különösen a legfelső osztályban való tartózkodásának időtartama; ha csak ebben az osztályban lépett az intézetbe, megfelelő adatokat kell közölni arról az intézetről, amelyhez előbb tartozott. A bizonyítvány tartalma nemcsak a vizsgálat ered-

ményére terjeszkedik ki, hanem a külön feltüntetett tárgyakban a tudásnak és ügyességnek a tanítás folyamán elért fokát is tekintetbe kell venni. Ha az ítéleteket számokban fejezik ki, a bizonyítványon fel kell tüntetni a számok jelentését is. Egyébiránt v. ö. még 5. és 6. számmal.

4. Az olyan érettségi bizonyítvány, amelyet német állampolgár mint valamely német szövetséges állam teljes intézetének tanulója szerzett (az 5. sz.-ből következő mértékben) *más szövetséges államban mindazokat a jogosításokat élvezi, amelyeket mindkét állam egyaránt megad az illető iskolánem érettségi bizonyítványának.* Ha a szövetséges államokban különböző követelményekhez kötik a jogosítás kimutatását, akkor a további jogosítás azon állam kormányának a döntésétől függ, amelyben az érettségi bizonyítványt a jogosítás alapjául felmutatták.

5. Azon *németországi tanulókra* nézve, akik később lépnek be, mint a végétől számított harmadik év kezdetén valamely német szövetséges állam olyan teljes intézetébe, amelyhez sem illetőségüknél, sem szülőik vagy gyámjaik állandó lakóhelyénél fogva nincsenek ráutalva, az ott szerzett érettségi bizonyítványnak csak akkor van meg a 4. alatt jelzett hatása, ha a vizsgázónak illetékes tanügyi kormánya előzetes engedélyt adott arra, hogy annál az intézetnél tehessen érettségi vizsgálatot. Erre vonatkozólag jegyzetet kell felvenni az érettségi bizonyítványban (v. ö. 3g.).

Azokat a külföldi jelentkezőket, akik a tanfolyamnak a végétől számított harmadik évében, vagy később kéri felvételüket, már belépésük előtt kell figyelmeztetnie az igazgatónak erre a határozatra.

6. *Német állampolgárok,* akik valamely teljes intézetnél érettségi bizonyítványt akarnak nyerni, anélkül, hogy ott tanulók volnának, annak az államnak valamely intézeténél kell hogy vizsgázzanak, amelyhez illetőségüknél vagy szülőik, illetve gyámjaik állandó lakóhelyénél fogva tartoznak. Más államban levő intézetnél csak különösen indokolt esetekben tehetik le a vizsgálatot és ennek a 4. alatt jelzett jogi következményei csak akkor vannak meg, ha a vizsgázó illetékes közoktatásügyi kormánya erre engedélyt adott. Erre vonatkozólag jegyzetet kell felvenni az érettségi bizonyítványba (v. ö. 3g.).

Hogy mely intézetnél állja ki a vizsgálatot, minden egyes esetben a felügyelő hatóság jelöli ki.

Magántanulóknál nem engedhető meg a szóbeli vizsgálatról vagy annak részeitől való felmentés.

7. Ha valamely német szövetséges államban külön vizsgálatok vannak, amelyek alapján a reálgimnáziumban vagy reáliskolában

szerzett érettségi bizonyítvány egyenlőjogositást, kap a gimnáziumban vagy realgimnáziumban szerzettel ebben az államban, akkor az ilyen vizsgálat alapján ez a jogositás érvényes a többi államokban is.

Kelemen Ignác.

Goethe és az idegen nyelvek tanítása.

Ezen a címen ismerteti Alfred Moulet a nagy német költőnek az idegen nyelvek tanításáról vallott nézeteit, melyeket a *Wilhelm Meisters Wanderjahre* című munkájának különböző helyein elszórva lehet feltalálni.*

Goethe, ez a sokoldalú szellem, lángelméjéből a pædagógiának is juttatott egy-két fénysugarat.

Az idegen nyelvek tanulásáról úgy vélekedik, hogy ennek legjobb módja az, ha az illető idegen nyelvet beszélő nép között tartózkodunk. Ezt a kézfogható igazságot ugyan ő előtte már mások is felismerték és hirdették, — csak Montaigne-t és Rousseaut említjük — de köztudomás szerint van sok egészen természetes dolog, amit sohasem lehet eléggé hangoztatni.

Goethe korában unalmas paradigmák malmában örölve, sívár és szellemtelen könyvekből, az iskolának négy komor fala között, keserves gyötrődéssel tanulta a gyermek az idegen nyelvet, mely csak az anyanyelven átszűrődve férközhetett a gyermek elméjéhez. A tanár meg se próbálta kiragadni a gyermeket a megszokott eszme-körből és feltárni előtte az idegen nyelvvel együttjáró idegen műveltség világát, ennél fogva a tanuló nem is érezhetett nyelvtanulás közben semmiféle illuziót, csak a munkának fárasztó volta lépett tudatába. Nem csoda aztán, ha ilyen körülmények között meddő vergődés és végtelen unalom volt az eredmény mind a két részről, a tanár és tanuló részéről egyaránt.

Ezzel ellentétben Goethe pædagógiai alapelve abban áll, hogy mindenféle oktatást a neki megfelelő környezetben kell adni, a maga természetes légkörében kell megfürösztetni. Ez a *Wanderjahr*ének egyik alapeszméje.

Aki az illető idegen országban tanul valamely nyelvet, az nemcsak a nyelvet sajátítja el, hanem megismeri azt a többi művelődési tényezőt is, mely a nyelvvel szoros kapcsolatban van: a talajt, ég-

* *Revue Universitaire*, 17. évfolyam, II. kötet, 206—209. l. Jegyzetben hivatkozik egy helyen a cikkíró a következő műre: Adolf Languth, *Goethes Pædagogik*. 1886. Max Niemeyer.